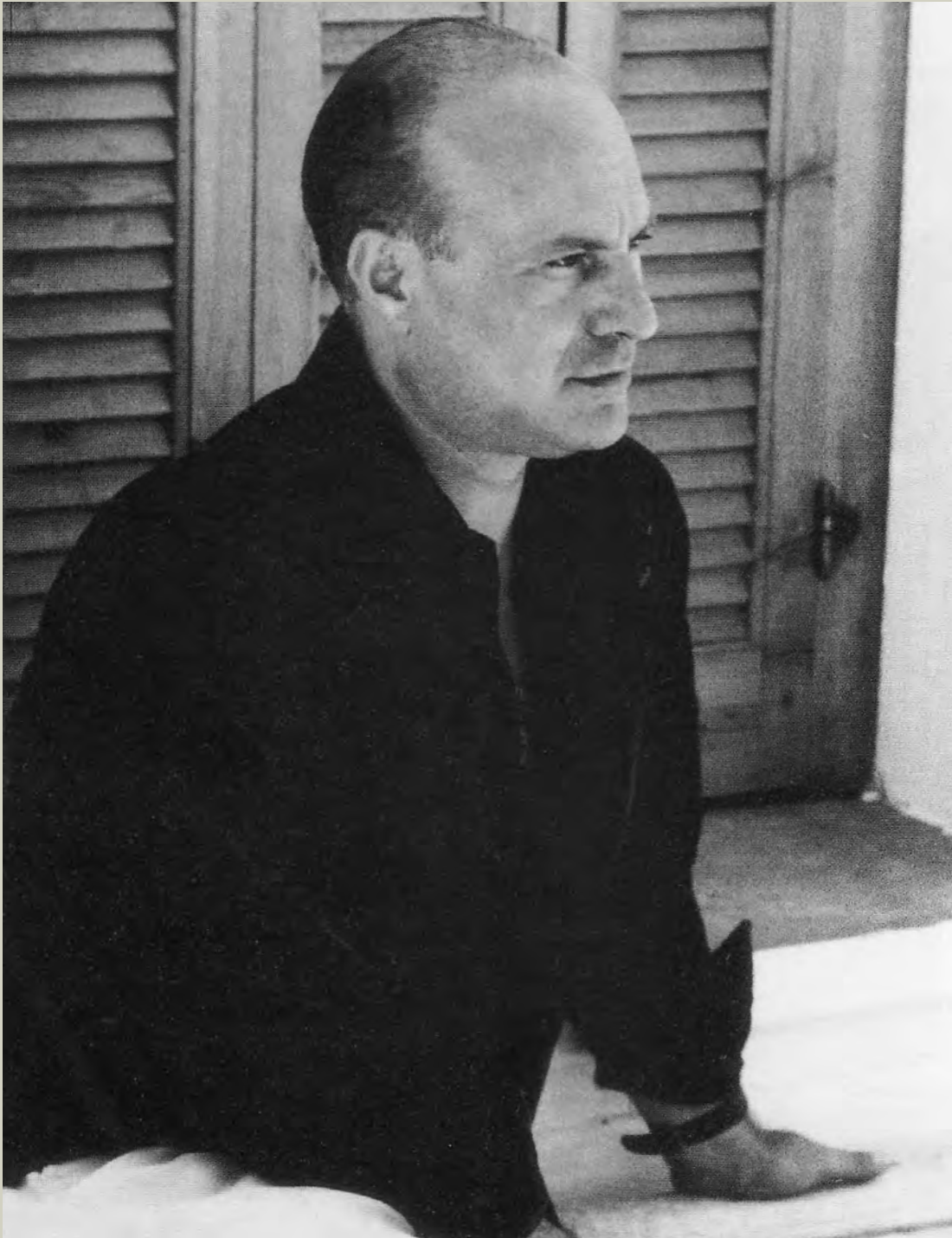

Χρονικό

Διανέμεται με τον «ΠΟΛΙΤΗ» της Κυριακής

19 Ιουνίου 2011 | Τεύχος 168 | ISSN 1986-048X

«Η Κύπρος είναι μια περίληψη όλων των Ελλάδων».
Ο Οδυσσέας Ελύτης και η Κύπρος

Πολιτιστικό Ϊδρυμα
Τραπέζης Κύπρου

Για τους απαιτητικούς του πολιτισμού

Εκδόσεις στη σειρά «Συλλογές του Πολιτιστικού Ιδρύματος Τραπέζης Κύπρου»

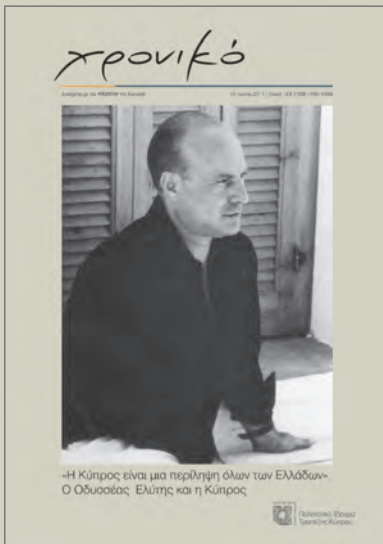
Στην *Αγορά* του Πολιτιστικού Ιδρύματος Τραπέζης Κύπρου, θα βρείτε αυτοτελείς εκδόσεις που παρουσιάζουν αρχαιότητες και νομίσματα καθώς και χάρτες, χειρόγραφα και παλαίτυπα που χρονολογούνται από τον 15ον έως και τον 20ον αιώνα. Στόχος αυτών των εκδόσεων είναι να μεταγραφούν, να μεταφραστούν και να εκδοθούν κριτικά οι πρωτογενείς ιστορικές πηγές τις οποίες έχει στην κατοχή του το Πολιτιστικό Ίδρυμα, ώστε να γίνουν προσιτές στο κοινό. Μην χάσετε λοιπόν την ευκαιρία να εμπλουτίσετε τις γνώσεις σας για τον κυπριακό πολιτισμό μέσα από αυτές τις σπάνιες εκδόσεις.

Ώρες Λειτουργίας: Δευτέρα - Παρασκευή 8:00 - 14:00

Πολιτιστικό Ίδρυμα Τραπέζης Κύπρου
Φανερωμένης 86-90, Παλιά Λευκωσία
Τηλ: 22128157, Φαξ: 22662898
www.boccf.org

Πολιτιστικό Ίδρυμα
Τραπέζης Κύπρου

Εξώφυλλο:

Ο Ελύτης φωτογραφημένος από τον Ανδρέα Εμπειρίκο (Ανδρος 1955).

Το 2011, έχει ανακηρυχθεί σε Έτος Ελύτη από το Υπουργείο Πολιτισμού της Ελλάδας με αφορμή τα 100 χρόνια από τη γέννησή του νομπελίστα ποιητή, στις 2 Νοεμβρίου του 1911 στο Ηράκλειο της Κρήτης. Στο σημερινό μας αφιέρωμα θα παρουσιάσουμε τη σχέση του ποιητή με την Κύπρο· μια σχέση πολύ λίγο γνωστή. Ο Οδυσσεάς Ελύτης επισκέφθηκε την Κύπρο τρεις φορές: η πρώτη επίσκεψη ξεκίνησε στις 3 Ιουλίου του 1970 και ολοκληρώθηκε στις 29 Οκτωβρίου του ίδιου έτους. Η δεύτερη επίσκεψη πραγματοποιήθηκε ακριβώς τρία χρόνια αργότερα, από τις 4 Ιουλίου μέχρι τις 9 Αυγούστου του 1973. Η τρίτη και τελευταία φορά που επισκέφθηκε την Κύπρο ήταν στις 2 Αυγούστου του 1980 για λίγες μόνο ημέρες προσκεκλημένος του Ιδρύματος Αρχιεπισκόπου Μακαρίου του Γ' για να μιλήσει σ' εκδήλωση με την ευκαιρία του τρίτου μνημοσύνου του Μακαρίου. Στο λόγο που εκφώνησε ανέφερε χαρακτηριστικά: «Μου επεφύλαξε η τύχη να γνωρίσω τον Εθνάρχη Μακάριο σε μίαν από τις κορυφαίες στιγμές της δράσης του [...] Το αγωνιστικό του σθένος, την ψυχική του αντοχή, το κάλλος του, τα αντλούσε από τη μεγάλη δεξαμενή που αποτελείτε όλοι σας – ολόκληρος ο κυπριακός λαός».

Μαρία Κωνσταντή

Εβδομαδιαία Έκδοση
της Εφημερίδας

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ: Εκδόσεις Αρκτίνος Λτδ
ΕΚΔΟΤΗΣ: Γιάννης Παπαδόπουλος
ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ: Διονύσιος Διονυσίου
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Χάρης Νικολαΐδης
ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ ΧΡΟΝΙΚΟΥ: Μαρία Κωνσταντή
ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ: Μιχάλης Φενερίδης
ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ: MPD LTD
ΕΚΤΥΠΩΣΗ: PRINTODAY LTD

4 Μια σχέση υπαρκτή

«Η Κύπρος μας επαληθεύει ως Έλληνες». Ένα κείμενο - χαιρετισμός του 1966 • Τα ταξίδια του ποιητή στην Κύπρο.

9 Η Κύπρος στο έργο του Ελύτη

Το όνειρο της Φραγκίσκας Φράιζερ • Μέλος επιτροπής για την εξακρίβωση της τύχης των αγνοουμένων.

15 Η άποψη του Ελύτη για τη σύγχρονη ποίηση στην Κύπρο

Ο λόγος του Οδυσσεά Ελύτη στην Κύπρο.

Ο Οδυσσέας Ελύτης στον κήπο του σπιτιού του Ευάγγελου Λουίζου στην Αμμόκωστο, Σεπτέμβριος του 1970. Φωτογραφία: Κώστας Σερέζης (Από το βιβλίο του Κώστα Σερέζη, Η άλλη εποχή, Μαρτυρίες και δοκιμές από την Κύπρο και την Ελλάδα της δεκαετίας το '70, Αθήνα 2005, σελ. 26).

Μια σχέση υπαρκτή

Χιλιάδες χρόνια περπατάμε. Λέμε τον ουρανό «ουρανό» και τη «θάλασσα» θάλασσα.

Οδυσσέας Ελύτης

Η σχέση του Οδυσσέα Ελύτη με την Κύπρο είναι πολύ λίγο γνωστή. Και όμως ο Ελύτης, όπως και ο Γιώργος Σεφέρης πέρασε κάποιους μήνες της ζωής του στο νησί μας, αφού το επισκέφθηκε τρεις φορές, γνωρίζοντας τους ανθρώπους του, βιώνοντας το τραυματισμένο ελληνισμό του, απολαμβάνοντας τις ομορφιές του και επισκεπτόμενος τα ιστορικά μνημεία και τα μοναστήρια του. Το γεγονός ότι η σχέση αυτή είναι σχεδόν άγνωστη, σε αντίθεση με εκείνη του άλλου μας νομπελίστα ποιητή, οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι η Κύπρος πέρασε ακροθιγώς στο έργο του Οδυσσέα Ελύτη. Το πασίγνωστο γεγονός της σχέσης του Σεφέρη με το νησί δεν οφείλεται όμως μόνο στο περιεχόμενο του έργου του αλλά και σ' άλλους παράγοντες. Όπως, στο γεγονός ότι αναμείχθηκε με το κυπριακό πρόβλημα ως διπλωμάτης από θέσεις κλειδιά αλλά και στη συνεχή του επικοινωνία με πνευματικούς ανθρώπους της Κύπρου. Ακόμα, και στο γεγονός ότι τη χρονική εκείνη συγκυρία κατά την οποία ο Σεφέρης πρωτογνώρισε την Κύπρο, στο πρώτο μισό της δεκαετίας του '50, ήταν ο χρόνος που το κυπριακό ερχόταν για πρώτη φορά δυναμικά στην επιφάνεια, ενώ γενικότερα η Κύπρος ήταν σε μεγάλο βαθμό άγνωστη στον υπόλοιπο ελληνισμό.

«Η Κύπρος μας επαληθεύει ως Έλληνες». Ένα κείμενο – χαιρετισμός του 1966

Το 1966 στο πλαίσιο του εορτασμού της εθνικής επετείου της 28ης Οκτωβρίου από το ΠΙΚ και το Εθνικό Συμβούλιο Νεολαίας, προσκεκλημένος να παραστεί σ' αυτήν ήταν και ο Οδυσσέας Ελύτης. Η εκδήλωση πραγματοποιήθηκε την παραμονή της επετείου και το ξεχωριστό σ' αυτήν ήταν πως θα παρουσιαζόταν μελοποιημένο το έργο του ποιητή *Άσμα ηρωικό και πένθιμο για το χαμένο ανθυπολοχαγό της Αλβανίας* που έγινε από το Κύπριο συνθέτη Γιώργο Κοτσώνη και ο οποίος διέυθυνε την ορχήστρα. Την έμπνευση και την εποπτεία της εκδήλωσης είχε ο Αντρέας Χριστοφίδης και την επιμέλεια ο Πάνος Ιωαννίδης ενώ συμμετείχε και η χορωδία του «Άρη» Λεμεσού υπό τον Μαρίνο Μιτέλα. Ο Οδυσσέας Ελύτης που προσκλήθηκε να έρθει να την παρακολουθήσει, την τελευταία στιγμή ακύρωσε το ταξίδι για προσωπικούς λόγους. Μετά από δύο εβδομάδες περίπου, συγκεκριμένα

στις 15 Νοεμβρίου, δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Μάχη» ο ακόλουθος χαιρετισμός του, με αφορμή το πιο πάνω γεγονός. Μαζί έστειλε και τους ακόλουθους στίχους, σε χειρόγραφο μορφή, παρμένους από την εν λόγω συλλογή:

«-Του κόσμου η πιο σωστή στιγμή σημαίνει

Ελευθερία

Έλληνες μας στα σκοτεινά δείχνουν το δρόμο

Ελευθερία

Για σένα θα δακρύσει από χαρά ο ήλιος-.

Είμαι εξαιρετικά ευαίσθητος σε μια τιμή όπως αυτή που μου έγινε από την Κύπρο: να πάω και να παρακολουθήσω εκεί την παρουσίαση του 'Ανθυπολοχαγού της Αλβανίας' που είχε προγραμματισθεί για τις εορτές της 28ης Οκτωβρίου.

«Το θεωρώ τύχη της προσωπικής μου μοίρας ότι αξιώθηκα να ζήσω στην πρώτη μου νεότητα τις ημέρες της Αλβανίας και σήμερα στην ωριμότητά μου τις ημέρες της Κύπρου. [...] Η Κύπρος μας επαληθεύει σαν Έλληνες. Της χρωστώ ευγνωμοσύνη. Το έχω τάμα να πάω και να προσκυνήσω τα χώματά της. Αν δεν μπόρεσα να το κάνω σήμερα, ζητώ συγγνώμη από τους άγνωστους φίλους που με περίμεναν και τους υπόσχομαι ότι πολύ σύντομα θα το πραγματοποιήσω» Οδυσσέας Ελύτης, 15. 11. 1966.

Πουθενά αλλού μέσα στον ελληνικό χώρο δεν θα εύρισκε περισσότερο τη σωστή θέση του ένα ποίημα σαν αυτό, όπως στην Κύπρο. Το σύμβολο του νέου παλληκαριού που θυσιάζεται για τα δίκαια της πατρίδας του, ένα σύμβολο που το αντίκρουσμά του μέσα στην πραγματικότητα της Ιστορίας μας δεν έπαψε ν' ανανεώνεται ολοένα, αποκτά μέσα στο φως των αγώνων της μεγαλονήσου μας ολόκληρο το τραγικό αλλά συνάμα και αναστάσιμο νόημά του.

Το θεωρώ τύχη της προσωπικής μου μοίρας ότι αξιώ-

θηκα να ζήσω στην πρώτη μου νεότητα τις ημέρες της Αλβανίας και σήμερα στην ωριμότητά μου τις ημέρες της Κύπρου. Μου είναι απαραίτητο, οι ιδέες μου να κατακυρώνονται από τις πράξεις και το δευτέρομά τους το ηθικό.

Η Κύπρος μας επαληθεύει σαν Έλληνες. Της χρωστώ ευγνωμοσύνη. Το έχω τάμα να πάω και να προσκυνήσω τα χώματά της. Αν δεν μπόρεσα να το κάνω σήμερα, ζητώ συγγνώμην από τους άγνωστους φίλους που με περίμεναν και τους υπόσχομαι ότι πολύ σύντομα θα το πραγματοποιήσω».

Τα ταξίδια του ποιητή στην Κύπρο

Ο Οδυσσέας Ελύτης επισκέφθηκε την Κύπρο τρεις φορές.

Αναμνηστική φωτογραφία από την εκδήλωση υποδοχής του Οδυσσέα Ελύτη στη Λύση. Διακρίνεται βρακοφόρος ο Παύλος Λιασίδης (Από την Μεγάλη Κυπριακή Εγκυκλοπαίδεια, Επιμέλεια: Άντρου Παυλίδη, Λευκωσία, 1984-1996, λήμμα: Λιασίδης Παύλος).

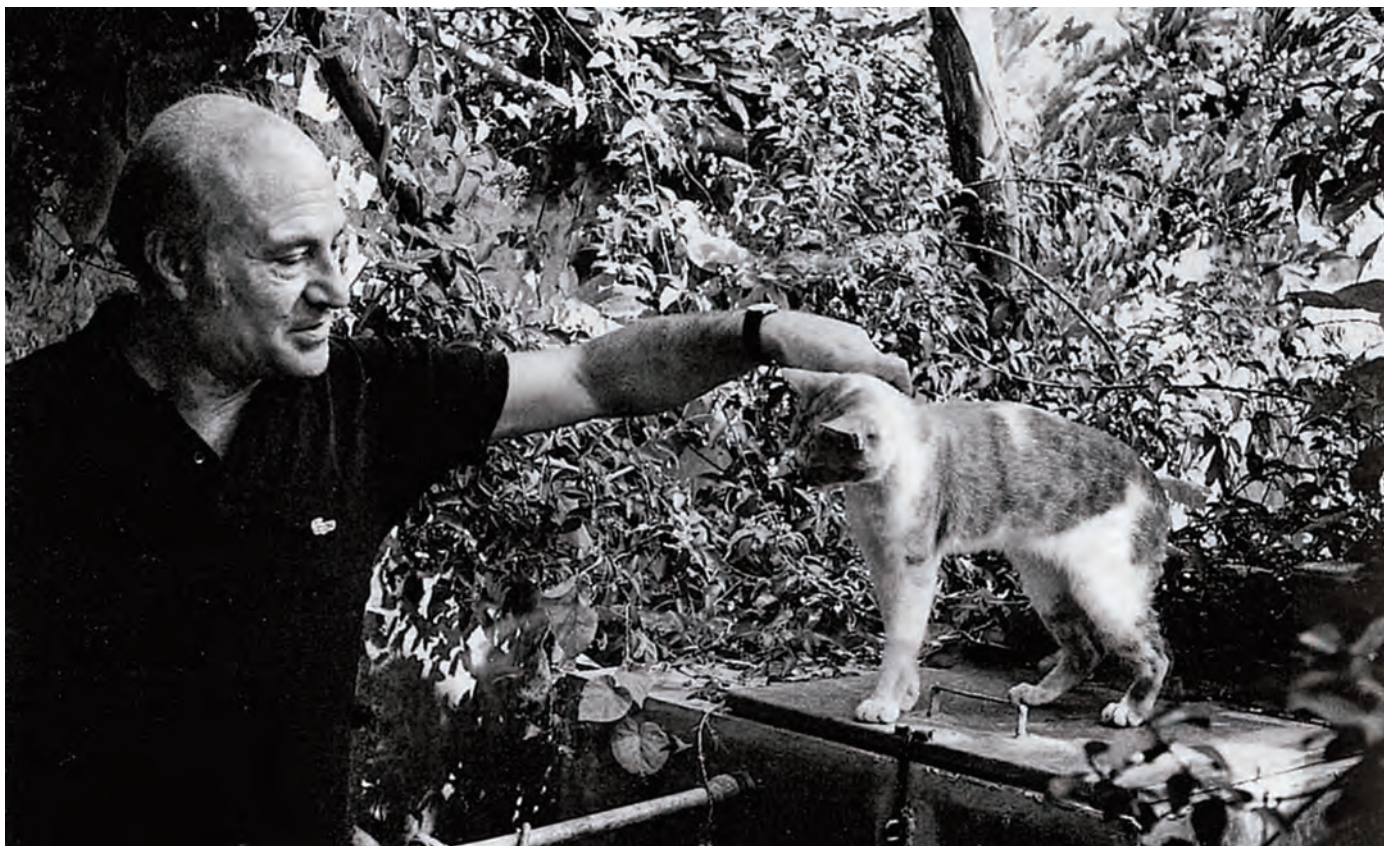
Στις αναφορές που εξετάσαμε, όπως και σε επικοινωνία με ανθρώπους που τον συναναστράφηκαν κατά την παραμονή του, αναφέρθηκαν διαφορετικές ημερομηνίες για τις πρώτες δύο επισκέψεις του, διαφορετικές ως προς τη διάρκειά τους. Εξετάζοντας προσεκτικά τα στοιχεία καταλήξαμε στο συμπέρασμα, ότι η πρώτη επίσκεψη ξεκίνησε στις 3 Ιουλίου του 1970 και ολοκληρώθηκε στις 29 Οκτωβρίου του ίδιου έτους. Η δεύτερη επίσκεψη πραγματοποιήθηκε ακριβώς τρία χρόνια αργότερα, από τις 4 Ιουλίου μέχρι τις 9 Αυγούστου του 1973. Η τρίτη και τελευταία φορά που επισκέφθηκε την Κύπρο ήταν στις 2 Αυγούστου του 1980 για λίγες μόνο μέρες προσκεκλημένος του Ιδρύματος Αρχιεπισκόπου Μακαρίου

του Γ΄ για να μιλήσει σ' εκδήλωση με την ευκαιρία του τρίτου μνημοσύνου του Μακαρίου. Αναχώρησε από το νησί στις 6 Αυγούστου.

Οι πρώτες δύο επισκέψεις του ποιητή πραγματοποιήθηκαν κατόπιν πρόσκλησης του φίλου του Ευάγγελου Λουϊζου, του γνωστού ευπατριδή από την Αμμόχωστο ο οποίος είχε φιλοξενήσει στο σπίτι του και τον Γιώργο Σεφέρη τα προηγούμενα χρόνια. Ο Λουϊζος υπήρξε στενός φίλος με τον Ελύτη από τα φοιτητικά τους χρόνια στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών στα μέσα της δεκαετίας του '30. Στις αρχές του 1936 όταν ο Ελύτης διέκοψε την φοίτησή του για να υπηρετήσει τη στρατιωτική του θητεία οι δύο φίλοι κατέταγχαν μαζί, ο Λουϊζος εθελοντικά, και επιλέχθηκαν ως υποψήφιοι Έφεδροι Αξιωματικοί. Το γεγονός αυτό τους έφερε στην Κέρκυρα όπου τότε λειτουργούσε η ομώνυμη σχολή στην οποία φοίτησαν για εννιά μήνες, από τον Ιανουάριο μέχρι τον Σεπτέμβριο του 1936.

Κατά την διάρκεια του πρώτου ταξιδιού του, όπως και του δεύτερου, ο ποιητής ήρθε στη Κύπρο από το Παρίσι όπου είχε καταφύγει αυτοεξόριστος από το Μάιο του 1969 εξαιτίας του δικτατορικού καθεστώτος στην Ελλάδα. Επισκέφθηκε τα πλείστα αρχαιοελληνικά, ρωμαϊκά, και βυζαντινά μνημεία της Κύπρου με την βοήθεια της Κλειώς Χατζηκώστα, άτομο από τον στενό φιλικό κύκλο του Λουϊζου. Στις 12 Αυγούστου συναντήθηκε με τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο στο

προεδρικό μέγαρο ενώ συνδέθηκε φιλικά με τον Πάτροκλο Σταύρου, καθώς επίσης και με το δημοσιογράφο και ιδιοκτήτη εκείνο τον καιρό της γκαλερί «Αργώ», Κώστα Σερέζη.

Ο Σερέζης περί τα μέσα Μαρτίου, συνοδευόμενος από το φωτογράφο Άντη Ιωαννίδη, επισκέφθηκε τον Ελύτη στο σπίτι του Λουίζου και είχε μαζί του μια μακρά συζήτηση με επίκεντρο το έργο του. Ο δημοσιογράφος λίγο αργότερα, στις 30 Σεπτεμβρίου του 1970, σ' ένα εκτενές κείμενο του στο «Φιλελεύθερο» με τον τίτλο «Ο ποιητής της νειότης του Αιγαίου και του Έρωτα» μετέφερε πολύ ενδιαφέροντα πράγματα από τα λεχθέντα σ' εκείνη την συνάντηση. Σε αυτά ξεχωρίζει η ποιητική σύνοψη της μέχρι τότε εμπειρίας του ποιητή από το νησί μας στη παροιμιώδη ρήση του: «*Η Κύπρος είναι μια περίληψη όλων των Ελλάδων*». Ακόμη ξεχωρίζει η αποκάλυψη γιατί ο ποιητής επέλεξε το επίθετο «Ελύτης» Έγραψε σχετικά ο Κώστας Σερέζης: «*Όλες οι λέξεις που τον συγκινούν αρχίζουν από Ελ-, Ελευθερία, Ελλάδα, Ελπίδα...Υστερα το -υ- είναι το ψηφίο που οπτικώς του αρέσει πολύ. Προήλθε έτσι το Ελύτης*».

Για τους σκοπούς του κειμένου ο Ελύτης είχε δώσει στο Σερέζη δύο αδημοσίευτα ποιήματα τα οποία συνόδευσαν το εν λόγω κείμενο. Πρόκειται για το «Σου τό' πα για τα σύννεφα» που γράφτηκε ειδικά για να μελοποιηθεί και εντάχ-

θηκε αργότερα στη συλλογή *Τα Ρω του Έρωτα*. Το άλλο ποίημα ήταν το «Στο Παράδεισο έχω σημαδέψει ένα νησί» που περιλήφθηκε στη συλλογή *Το Μονόγραμμα* που κυκλοφόρησε τον επόμενο χρόνο. Την τελευταία αυτή συλλογή, όπως και τη *Μαρία Νεφέλη* καθώς και *Το Φωτόδεντρο και η δέκατη τέταρτη ομορφιά* ο ποιητής τα δούλεψε εντατικά κατά την παραμονή του στην Κύπρο. Ο Γιώργος και η Γιάννα Γεωργή αναφέρουν ότι *Το Μονόγραμμα* γράφτηκε εξ' ολοκλήρου στην Αμμόχωστο, και χαρακτηρίζουν τη δουλειά του κατά την παραμονή του στη Κύπρο ως μια «*από τις πιο καρποφόρες περιόδους της ζωής του*» («Παρουσία» 4, σελ. 10).

Ως προς *Το Μονόγραμμα* αξίζει να σημειωθεί ότι αυτό κυκλοφόρησε στη Κύπρο τον επόμενο χρόνο σε χειρόγραφη μορφή – η εκτύπωση έγινε στις Βρυξέλλες σε ειδικό χαρτί – από τον εκδοτικό οίκο του Ευάγγελου Λουίζου που διατηρούσε στην Αμμόχωστο, το *L' editions L'oiseau*. Η συλλογή ξανακυκλοφορήσε τον επόμενο χρόνο στην Αθήνα από την εκδοτική εταιρεία *Ίκαρος*, τις εκδόσεις με τις οποίες συνεργάζοταν ο Ελύτης. Να αναφέρουμε ακόμη ότι στο δεύτερο τεύχος του κυπριακού περιοδικού «*Δοκιμές*», πρωτοδημοσιεύτηκε αρχές του 1974 ένα κεφάλαιο από τα *Ανοιχτά Χαρτιά*, από την ενότητα «*Πρώτα Πρώτα...*».

Η δεύτερη επίσκεψη είχε και πάλι ιδιωτικό χαρακτήρα.

Ο Οδυσσέας Ελύτης με τις γάτες του Ευάγγελου Λουίζου που τέμπελιζαν στον κήπο του σπιτιού του, Σεπτέμβριος 1970. Φωτογραφία: Κώστας Σερέζης (Από το βιβλίο του Κώστα Σερέζη, Η άλλη εποχή, Μαρτυρίες και δοκιμές από την Κύπρο και την Ελλάδα της δεκαετίας το '70, Αθήνα 2005, σελ. 234).

Κατά την διάρκεια του πρώτου ταξιδιού του, όπως και του δεύτερου, ο ποιητής ήρθε στη Κύπρο από το Παρίσι όπου είχε καταφύγει αυτοεξόριστος από το Μάιο του 1969 εξαιτίας του δικτατορικού καθεστώτος στην Ελλάδα. Επισκέφθηκε τα πλείστα αρχαιοελληνικά, ρωμαϊκά, και βυζαντινά μνημεία της Κύπρου με την βοήθεια της Κλειώς Χατζηκώστα, άτομο από τον στενό φιλικό κύκλο του Λουίζου. Στις 12 Αυγούστου συναντήθηκε με τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο στο προεδρικό μέγαρο ενώ συνδέθηκε φιλικά με το Πάτροκλο Σταύρου, καθώς επίσης και με το δημοσιογράφο και ιδιοκτήτη εκείνο τον καιρό της γκαλερί «Αργώ», Κώστα Σερέζη.

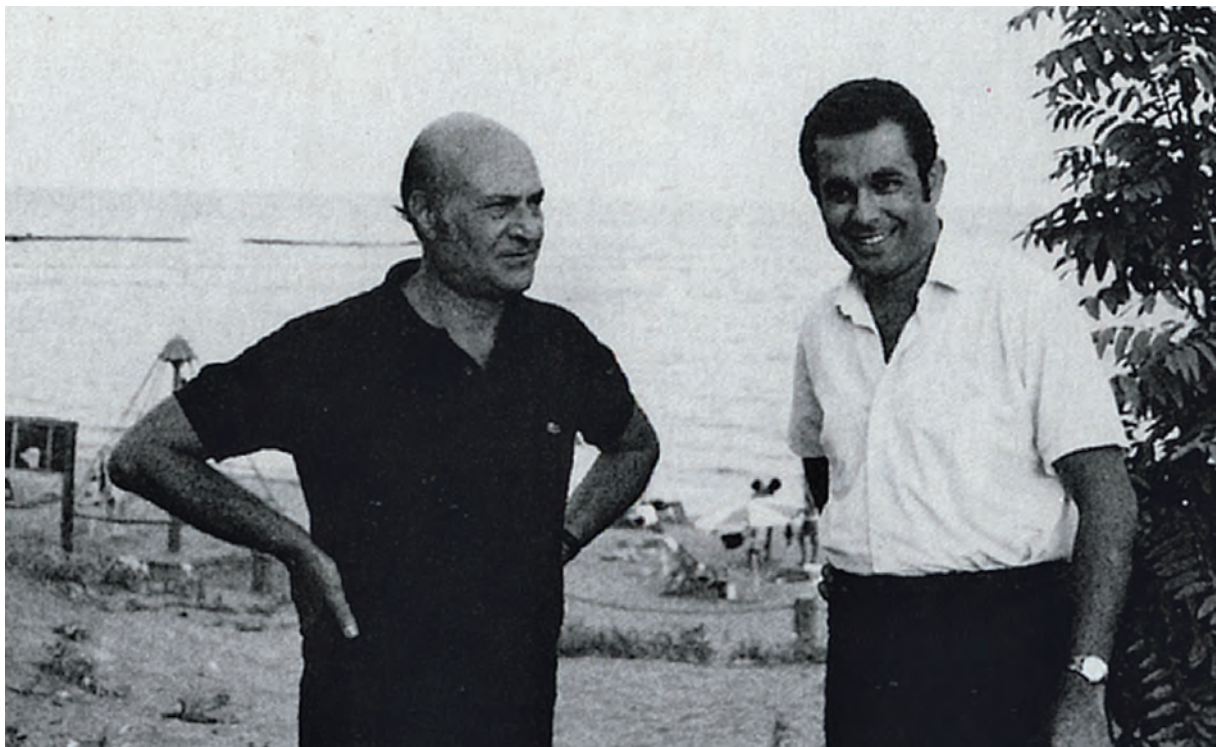
Φιλοξενήθηκε όπως αναφέρθηκε στο σπίτι του Λουίζου, «*ένα σπίτι που πάει να γίνει φυτό*» κατά το Σεφέρη εξαιτίας του μεγάλου του κήπου και της πυκνής βλάστησης που το περιέβαλλε. Επισκέφθηκε όσα μέρη δεν πρόλαβε να δει κατά την πρώτη επίσκεψη. Μαρτυρείται, ότι τον έθελξαν ιδιαίτερα η Σαλαμίνα, η Αγία Νάπα και ο Πρωταράς, ενώ στις 2 Αυγούστου συναντήθηκε με τον πρόεδρο Μακάριο.

Η τρίτη επίσκεψη, επίσημη αυτή τη φορά, έγινε λίγους μήνες μετά την απονομή του βραβείου Νόμπελ, όπου να σημειωθεί ότι σε συγκαρτητήριο τηλεγράφημά του αμέσως μετά τη λήψη του ο τότε πρόεδρος Σπύρος Κυπριανού τον είχε προσκαλέσει να επισκεφθεί την Κύπρο. Τελικά, η επίσκεψη έγινε με αφορμή το θρησκευτικό και πολιτικό μνημό-

συνο του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου στο οποίο ήταν και ο κύριος ομιλητής. Αμέσως μετά την άφιξη του, Σάββατο 2 Αυγούστου του 1980, συνοδευόμενος από τον ιδιοκτήτη της εκδοτικής εταιρείας *Ίκαρος* Νίκο Καρύδη, επισκέφθηκε τα Φυλακισμένα Μνήματα και τον Τύμβο της Μακεδονίτισσας. Το απόγευμα της ίδιας μέρας είχε συνάντηση με τον Σπύρο Κυπριανού, ενώ το βράδυ ο πρόεδρος του παρέθεσε επίσημο δείπνο. Την Κυριακή το πρωί, ο Ελύτης παρευρέθηκε στο μνημόσυνό του Μακαρίου στο Μοναστήρι του Κύκκου.

Τη Δευτέρα το πρωί επισκέφθηκε τη Λεμεσό και την Πάφο όπου σε επίσημες τελετές στα Δημαρχεία των δύο πόλεων και στην παρουσία αρκετού κόσμου και μαθητικών αντιπροσωπειών, του απονεμήθηκε στη μεν Λεμεσό τιμητική πλακέτα, ενώ στην Πάφο ανακηρύχθηκε επίσημος δημότης. Στην Πάφο παρέμεινε κάποιες ώρες, όπου ξεναγήθηκε στους αρχαιολογικούς της χώρους από το φιλόλογο και ερευνητή Ανδρέα Φυλακτού, με τον οποίο είχε και ιδιαίτερη συνάντηση. Το βράδυ της ίδιας μέρας, πίσω στη Λευκωσία, στο αμφιθέατρο της Σχολής Τυφλών μίλησε στο πολιτικό μνημόσυνο του Μακαρίου. Την επομένη, παρέμεινε εντός Λευκωσίας όπου και συναντήθηκε με τον Αρχιεπίσκοπο Χρυσόστομο. Την άλλη μέρα, 6 Αυγούστου, ο ποιητής αναχώρησε από την Κύπρο. Καθ' οδόν προς το αεροδρόμιο σταμάτησε για λίγες ώρες στη Λάρνακα όπου πραγματοποιήθηκε επίσημη υποδοχή του στο Δημαρχείο και ακολούθως μια σύντομη ξενάγηση στην πόλη του Ζήνωνα.

Στην παραλία της Αμμοχώστου, Σεπτέμβριος 1970, με τον Κώστα Σερέζη. Φωτογραφία: Κώστας Σερέζης (Από το βιβλίο του Κώστα Σερέζη, Η άλλη εποχή, Μαρτυρίες και δοκιμές από την Κύπρο και την Ελλάδα της δεκαετίας το '70, Αθήνα 2005, σελ. 236).

Η Κύπρος στο έργο του Ελύτη

**Στη γεωγραφία των αισθημάτων μου η Κύπρος
αποτελεί ένα μέρος αναπόσπαστο της Ελλάδας**

Οδυσσέας Ελύτης

Η Κύπρος δεν είναι πολύ εμφανής στο έργο του Οδυσσέα Ελύτη, ποιητικό και πεζό. Όσες αναφορές υπάρχουν σ' αυτήν δεν γίνονται τόσο με την προοπτική της ιστορίας. Εξάλλου ο Ελύτης δεν θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως «ιστορικός» ποιητής. Στα «Μικρά Ξυλάκια» διευκρίνισε τη σχέση του μαζί της ως ακολούθως: «*Δεν ξέρω από ιστορία, μολονότι ξέρω καταλεπτώς τις αντιδράσεις που δημιουργήσανε την ιστορία*». Η Κύπρος στο έργο του υπάρχει περισσότερο στιγμιαία, θα μπορούσαμε να πούμε, αλλά οπωσδήποτε διακριτή. Η πιο αδρή αναφορά γίνεται στο πρόσωπο του Μακαρίου τον οποίο, όπως αναφέρθηκε, ο Ελύτης συνάντησε και συνομίλησε μαζί του στις πρώτες δύο επισκέψεις του τρέφοντάς για το πρόσωπο του μεγάλη εκτίμηση.

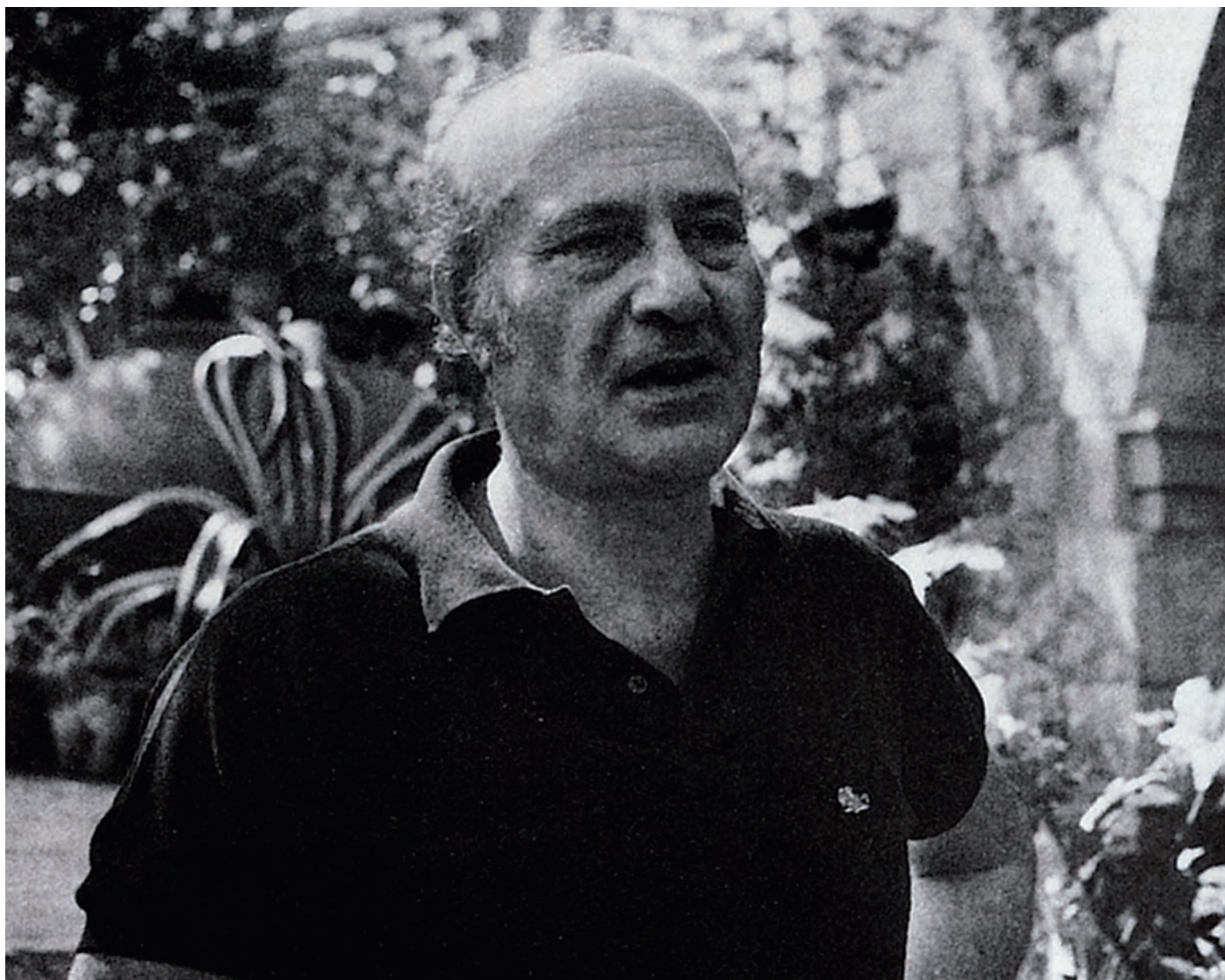
Οι αναφορές στο Μακάριο γίνονται στην περίφημη συλλογή *Ο Μικρός Ναυτίλος* (1985) και στη συλλογή *Εκ του Πλησίον* (1998, μεταθανάτια έκδοση). Στον «ιδιόρρυθμο» *Μικρό Ναυτίλο*, του οποίου το μεγαλύτερο μέρος είναι πεζολογικό, τέσσερα αποσπάσματα, κατανεμημένα σε διαφορετικά σημεία του έργου, που συνδέονται όμως μεταξύ τους νοηματικά και μορφολογικά, φέρουν όλα τον τίτλο, Ο ΜΙΚΡΟΣ ΝΑΥΤΙΛΟΣ, και τους υπότιτλους [Προβολέας α΄], [Προβολέας β΄], [Προβολέας γ΄], και [Προβολέας δ΄]. Ο κάθε προβολέας αποτελείται από επτά σκηνές, η κάθε μια ξεχωριστή και αυτοτελής από τις άλλες. Οι σκηνές που «φωτίζονται» είναι παρμένες από διάφορα τραγικά γεγονότα της ελληνικής ιστορίας, από την κλασική Αθήνα μέχρι το 1974. Οι σκηνές αυτές, κάποιες από τις οποίες είναι πασίγνωστες, όπως ο Σωκράτης που παίρνει το κώνειο στη φυλακή, κάποιες λιγότερο γνωστές, και μερικές άγνωστες, έχουν όλες κάτι κοινό. Συγκεφαλαιώνουν όλες την επιτεταμένη φαυλότητα και τραγωδία των χειρότερων

ιστορικών αποτυχιών των Ελλήνων, όταν τυφλωμένοι δεν μπορούσαν ή δεν ήθελαν να υπερβούν τα πάθη τους χάριν της πατρίδας, οδηγούμενοι στο μίσος, το φθόνο, και το φόνο, σκοτώνοντας στο τέλος τον ίδιο τον εαυτό τους.

Η τελευταία σκηνή του [Προβολέα δ΄], τελευταία και χρονολογικά, είναι αφιερωμένη στον εθνάρχη Μακάριο. Ακολουθεί τη σκηνή από ένα γεγονός παρμένο από την Εθνική Αντίσταση κατά της γερμανικής κατοχής, προμήνυμα του εμφυλίου πολέμου που θα ξεσπούσε λίγο αργότερα. Πρόκειται για την δολοφονία του συνταγματάρχη Δ. Ψαρρού από τον ΕΛΑΣ ο οποίος αγωνιζόταν «για τον ίδιο ακριβώς σκοπό επικεφαλής ανεξάρτητης αντάρτικης ομάδας». Η αφιερωμένη στον Μακάριο σκηνή έβδομη αναφέρει: «*Στην Κύπρο, άνθρωποι σταλμένοι από τη δικτατορική κυβέρνηση των Αθηνών, στήνουν – με σκοπό να τον δολοφονήσουν – ενέδρα στον Εθνάρχη Μακάριο, που μόλις καταφέρνει να διαφύγει*».

Σ' ένα άλλο μέρος της ίδιας συλλογής όπου μιλά για τα διάφορα προσωνάκια της Παναγίας γράφει: «*Λάμπουσα και Κανάλα μου και Παραπορτιανή μου*». Η «*Λάμπουσα*» αναφέρεται στο κατεχόμενο χωριό κοντά στη Λάπηθο της επαρχίας Κερύνειας, και στο ομώνυμο μοναστήρι του. Μια περιοχή ξεχωριστής ομορφιάς την οποία ο Ελύτης επισκέφθηκε μαζί με τον Λουίζο κατά τη διάρκεια του πρώτου ταξιδιού του.

Το γεγονός ότι το όνομα Λάμπουσα ενέπνευσε τον Ελύτη φαίνεται και στην περίφημη συλλογή *Μαρία Νεφέλη* που κυκλοφόρησε το 1978 και συγκεκριμένα στο νοηματικά ισχυρό στίχο «*Στο χωριό της γλώσσας μου την Λύπη την λένε Λάμπουσα*». Το πιο σημαντικό όμως σε σχέση με την Κύπρο στη *Μαρία Νεφέλη*, μια συλλογή προσφυώς δομημένη ως μια κατά κάποιο τρόπο διαλογική απαγγελία, μια φώνηση – αντι-

Στο σπίτι του Ευάγγελου Λουίζου με φόντο την αρχιτεκτονική αψίδα του παραδοσιακού αρχοντικού, Σεπτέμβριος 1970. Φωτογραφία: Κώστας Σερέζης (Από το βιβλίο του Κώστα Σερέζης, Η άλλη εποχή, Μαρτυρίες και δοκιμές από την Κύπρο και την Ελλάδα της δεκαετίας το '70, Αθήνα 2005, σελ. 235).

φώνηση ανάμεσα στη Μαρία Νεφέλη – «*το κορίτσι ποίημα, το αρχέτυπον*» - όπως σημείωσε αλλού, και τον ποιητή, είναι πως επιλέγει για περσόνα του τον Αντιφωνητή. Δεν έχουμε κάποια αντένδειξη που να μην μας επιτρέπει να αποδώσουμε την έμπνευση του ονόματος στο μοναστήρι του Αντιφωνητή στον Άγιο Αμβρόσιο της Κερύνειας. Ένα αρχαίο μοναστήρι αφιερωμένο στο Αρχάγγελο Μιχαήλ, στο οποίο επίσης πήγε ο Ελύτης, μάλλον στην ίδια εκείνη εκδρομή κατά την οποία επισκέφθηκε και τη Λάμπουσα.

Σύμφωνα με τη παράδοση οι κάτοικοι της περιοχής απέδωσαν την προσωνομία Αντιφωνητής στον Αρχάγγελο Μιχαήλ κατόπιν ενός θαύματος. Όταν ένας φτωχός χωρικός, λει η παράδοση, επέστρεψε τα χρήματα που δανείστηκε από ένα Εβραίο, ο δανειστής του σε λίγο ξαναεμφάνιστηκε ισχυριζόμενος ότι δεν πληρώθηκε. Τότε ο ταπεινός χωρικός είχε την ιδέα να καταφύγουν μπροστά στην εικόνα του Αρχαγγέλου και να του ζητήσουν να μαρτυρήσει την αλήθεια, εισήγηση την

οποία αποδέχτηκε ο Εβραίος, μη πιστεύοντας μάλλον ότι ήταν δυνατό η εικόνα να μαρτυρήσει. Προς απογοήτευση του όμως η εικόνα του Αρχαγγέλου «αντιφώνησε» ότι το δάνειο ξοφλήθηκε, και μάλιστα ανέφερε πως αυτό έγινε ημέρα Παρασκευή. Και έτσι αποδόθηκε στο Αρχάγγελο το επίθετο Αντιφωνητής.

Στον Μακάριο υπάρχει και μια άλλη αναφορά, ενδεικτική της αντίληψής του για αυτόν, που περιλαμβάνεται στην τελευταία συλλογή του ποιητή, με τον τίτλο *Εκ του πλησίον* η οποία, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, κυκλοφόρησε μετά τον θάνατό του. Περιλαμβάνεται σ' ένα πεζό επίσης μέρος, βαθυστόχαστο και υψηλής γλωσσικής εκφραστικότητας που φέρει τον τίτλο «ΤΡΙΝΑΚΡΙΑ». Το κείμενο μιλάει για την ευγένεια και τη δυνατή λάμπη των υλικών του ελληνικού κόσμου, όπου η διαύγεια των κινήσεων και το καθαρό των αισθήσεων αποτελούν συνισταμένες του τοπίου και προεκτάσεις της ίδιας της ύπαρξης. Σε ένα τέτοιο κόσμο, στον οποίο όμως

ενυπάρχει και η τραγική αίσθηση του χαμένου, «μου έπεσε ο λαχνός» γράφει ο Οδυσσεύς Ελύτης «να μπω κι εγώ σπώντας βέργες ανεμώδεις, όπως μπήκε ο Matisse με τα χρωματιστά χαρτιά, ο Βενιζέλος με τα αντιτορπιλικά του, και ο Μακάριος με την ευστροφία του. Μιλώ για ένα επ' ακρωτηρίου ακρωτήριο, μοναδικό απ' όσο γνωρίζω σε όλον τον κόσμο, και που ορίζει χωρίς καν ποτέ σου να το έχεις παραδεχτεί μιαν εξουσία υπερπλήρη...».

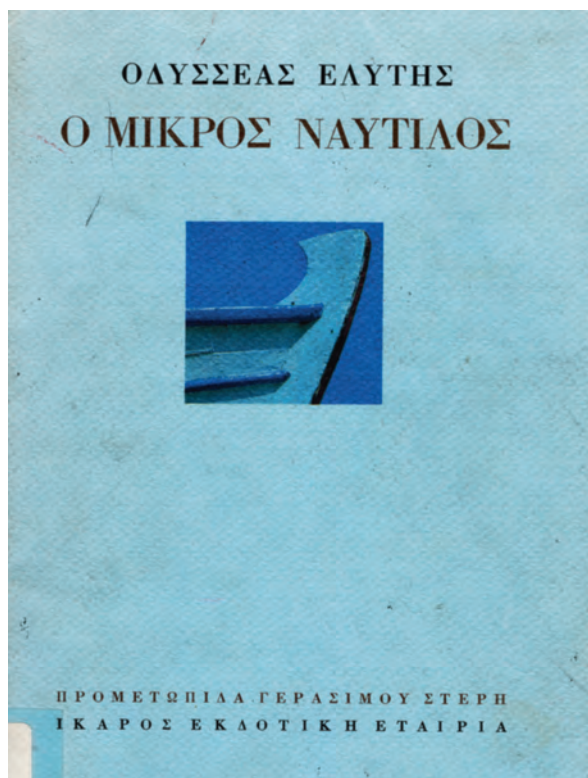
Σε μια άλλη, πάλι πεζολογική σειρά εντός του *Μικρού Ναυτίλου* και μορφολογικά όμοια με την προηγούμενη αλλά σε διαφορετικό ερμηνευτικό πλαίσιο, υπάρχει ακόμη μια αναφορά στην Κύπρο. Η σειρά αυτή, που επίσης δεν είναι συνεχής μέσα στο έργο, φέρει τον τίτλο «ΟΤΤΩ ΤΙΣ ΕΡΑΤΑΙ» και χωρίζεται σε τρεις ενότητες, οι οποίες εκτός από τον τίτλο φέρουν και από ένα υπότιτλο. Η αναφορά στην Κύπρο βρίσκεται στην τελευταία ενότητα «ΟΤΤΩ ΤΙΣ ΕΡΑΤΑΙ» και έχει υπότιτλο [*Τα στιγμιότυπα*]. Η ενότητα αυτή χωρίζεται σε τρία μικρότερα άτυπα μέρη. Το πρώτο, όπου βρίσκεται και η εν λόγω αναφορά στην Κύπρο, καθώς και το δεύτερο, αποτελούν μια απόδοση εικόνων από διάφορα ταξίδια του ποιητή σε μέρη ελληνικά και ξένα. Πρόκειται για ποιητικές εικόνες που προκάλεσαν τις αισθήσεις και τη συγκίνησή του και γι' αυτό του έμειναν εντυπωμένες. Το στιγμιότυπο από την Κύπρο, ενδεικτικό και των υπολοίπων, είναι το εξής: «Στο 'Σουλτάν Τεκέ' λίγο πιο έξω από την Λάρνακα. Οι σκιές από τα φύλλα που μετατοπίζονται από τον άνεμο ρυθμικά και μοιάζουν με κρησάρα που δουλεύει ασταμάτητα όπως ακριβώς η συνείδηση». Το τρίτο μέρος από τα στιγμιότυπα δεν αφορά τόπους, αλλά γυναίκες σε αισθαντικές και αιθερίες τους στιγμές.

Η θέση που κατέχει η Κύπρος στη σκέψη του ποιητή μέχρι το τέλος της ζωής του, είναι επιβεβαιωμένη και από τις αναφορές που υπάρχουν στο τελευταίο πεζό του έργο (*Υψιλον*, 1995), και φέρει το βαρυσήμαντο τίτλο «ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΡ ΟΛΙΓΟΝ ΕΛΛΑΔΑ» (περιλαμβάνεται και στον τόμο *Εν Λευκώ* που κυκλοφορεί από τον *Ίκαρο*). «Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΡ ΟΛΙΓΟΝ ΕΛΛΑΔΑ» είναι μια πικρή περιήγηση, ένας περίπλους κατά τον Ελύτη, στην Ελλάδα που καταστράφηκε από τον Πόντο, στην Κερύνεια και μέχρι την Αλεξάνδρεια. Θα μπορούσε να θεωρηθεί και ως το πατριωτικό στίγμα του ποιητή, εκλεπτυσμένο και σμιλεμένο με ιδιαίτερα τονισμένη την παντοδυναμία του – την ελληνική λαλιά – που κατάφερε να τα περικλείσει όλα. Αυτός ο νοερός περίπλους της πατρίδος – όχι τυχαία γινόμενος λίγο πριν το τέλος του ποιητή – «μπορεί να είναι ταυτόχρονα στο μέλλον και στο

*Η Κύπρος στο έργο του υπάρχει περισσότερο στιγμιαία θα μπορούσαμε να πούμε αλλά οπωσδήποτε διακριτή. Η πιο αδρή αναφορά γίνεται στο πρόσωπο του Μακαρίου τον οποίο ο Ελύτης συνάντησε και συνομίλησε μαζί του στις πρώτες δυο επισκέψεις του τρέφοντάς για το πρόσωπό του μεγάλη εκτίμηση. Οι αναφορές στον Μακάριο γίνονται στην περίφημη συλλογή *Ο Μικρός Ναυτίλος* (1985) και στη συλλογή *Εκ του Πλησίον* (1998, μεταθανάτια έκδοση).*

παρελθόν» – όπως αναφέρει. Γιατί η Ελλάδα, υπαρκτή και χαμένη, είναι σε τελευταία ανάλυση για τον Ελύτη και τους Νεοέλληνες μια δυνατότητα πολιτισμού, αφού «άπαξ και κάποιος επέτυχε – στον πολιτισμό εννοώ – δεν μπορεί παρά να επανέλθει. Μετά μυριάδες χρόνια θα επανέλθει», μνηύει ο ποιητής.

Η Κύπρος, μια υπαρκτή και μια παρ' ολίγον Ελλάδα, είναι ο τελευταίος χώρος που επισκέπτεται ο Ελύτης πριν ξεκινήσει την επιστροφή στη βάση του. «*Αλήθεια έφτασε η ώρα του γυρισμού. Εγκαταλείπω το φανάρι της Κυρηνείας, περνώ ξυστά το ακρωτήριο του Αγίου Ανδρέα, όπου τόσο μου αρέσει να κατεβαίνω και ν' ανοίγω διάπλατα τις καγκελένιες πόρτες του*», για να ξανάρθει άλλοτε κάτω από άλλες συνθήκες.

*Το εξώφυλλο της ποιητικής συλλογής, *Ο Μικρός Ναυτίλος* (1985), όπου γίνονται αναφορές στο πρόσωπο του Μακαρίου.*

Το όνειρο της Φραγκίσκας Φράιζερ

Στην πρώτη έκδοση των *Ανοιχτών Χαρτιών* τον Σεπτέμβριο του 1974 από τις εκδόσεις *Αστερίας* περιλαμβάνεται (και σ' όλες τις επόμενες εκδόσεις από την εκδοτική εταιρεία *Ίκαρος*) το κείμενο «Το Όνειρο της Φραγκίσκας Φράιζερ» παρμένο και εμπνευσμένο από τις εμπειρίες και εντυπώσεις της αμμοχωστιανής καθημερινότητας που βίωσε μόλις το 1973. Το κείμενο ανήκει στο κεφάλαιο «Τα όνειρα οι άνθρωποι και οι τόποι», γραμμένο πριν την καταστροφή του 1974 και αποτελεί, κατά τη Γιάννα και Γιώργο Γεωργή, «ένα προφητικό κείμενο για την τραγωδία της Αμμοχώστου» (Παρουσία 4, σελ. 11).

Η Φραγκίσκα Φράιζερ ήταν υπαρκτό πρόσωπο και διέσωσε τη μνήμη της ο Διονύσιος Σολωμός του οποίου υπήρξε και μούσα, απ' ότι φαίνεται. Επρόκειτο για την κόρη του προσωπικού γραμματέα του Άγγλου υπάτου Αρμωστή στα Επτάνησα, με τον οποίο ο Σολωμός συνδεόταν με στενή φιλία. Η Φραγκίσκα ήταν ονομαστή για την ομορφιά της και όπως μαρτυρείται περνούσε καθημερινά από την κεντρική πλατεία της Κέρκυρας μέσα σ' ένα ανοιχτό αμάξι. Ο Σολωμός της αφιέρωσε ένα από τα πιο ωραία του επιγράμματα, που αποτελεί ένα ύμνο της ομορφιάς ενώ θεωρείται ταυτόχρονα και ύμνος του ηθικού κάλλους, ενσαρκωμένα και τα δύο από τη Φράιζερ, τη λευκοντυμένη αιθέρια κόρη, που στα μάτια ποιητή γίνεται μια οπτασία. Πρόκειται για το ποίημα εκείνο του οποίου ο τελευταίος στίχος είναι ο ευρύτερα γνωστός «*Όμορφος κόσμος ηθικός αγγελικά πλασμένος*».

Το κείμενο του Ελύτη είναι αλληγορικό. Μέσα από τις περιγραφές μικρών «αρνητικών» συμβάντων και εικόνων από την παραμονή του ποιητή στην Αμμόχωστο εκφράζεται μια αγωνία και μια στεναχώρια συνυφασμένη με την αίσθηση της διασάλευσης της ομαλότητας. Διαβάζουμε χαρακτηριστικά: «[...] *Χωρίς να το καταλάβω, βρίσκομαι στο δρόμο. Μαζί μου και ο Ε. Λ. [Ευάγγελος Λουίζος]. Βιάζομαι, θέλω μια ώρα αρχύτερα ν' απομακρυνθώ, φοβάμαι κιόλας μήπως χάσω το αεροπλάνο· αλλά βρίσκω συνεχώς εμπόδια μπροστά μου: αλλού ένα φορτηγό αυτοκίνητο έχει κλείσει το δρόμο· αλλού υπάλληλοι του Δήμου έχουνε ζώσει με αλυσίδες μια πλατεία κι επιστατούν, λει, στην ανέγερση ενός μνημείου· σ' ένα άλλο σημείο τα νερά έχουνε πλημμυρίσει και πολλοί εργάτες με ψηλές μπότες ως τα γόνατα μετακινούν και μανουβράρουν κάτι πελώριους λαστικένιους σωλήνες. Πατώ πάνω σε πέτρες που προεξέχουν, πηδώ από μια σ' άλλη πλάκα με προσοχή μήπως λερωθώ, γιατί αυτά τα νερά, κοντά στ' άλλα, είναι μαύρα και παχύρρευστα, ίσως να ναι ακάθαρτο πετρέλαιο,*

εκτός πια κι αν έχουνε ξεχειλίσει από κάποιον υπόνομο [...]».

Η αναφορά στη Φραγκίσκα Φράιζερ γίνεται πιο κάτω. Ο ποιητής ενώ είναι ακόμα στο δρόμο για την αναχώρησή του, αφού άφησε πίσω του τα εμπόδια που συνάντησε, το προλαβαίνει μια υπάλληλος του Ευάγγελου Λουίζου για να του επιστρέψει ένα μικρό αντικείμενο που ξέχασε να πάρει κατά την αναχώρησή του. Ο ποιητής ανοίγει το κουτάκι που του παρέδωσε η κοπέλα με ζωηρή περιέργεια, και διαπιστώνει με χαρά πως ευτυχώς δεν άφησε πίσω του κάτι πολύτιμο γι' αυτόν, μια καλοφτιαγμένη μινιατούρα της Φραγκίσκας Φράιζερ. Η εικόνα της Φραγκίσκας Φράιζερ τον ανακουφίζει από την προηγούμενη αναστάτωση, τον κάνει αισιόδοξο, και έτσι αναχωρεί, όπως τονίζει, με αυτοπεποίθηση «[...] *χωρίς να αισθάνομαι κανενός είδους φόβο, λες και βρήκα το μοναδικό φυλαχτό που θα μ' έκανε άτρωτο απ' όλους τους κινδύνους*».

Μέλος επιτροπής για την εξακρίβωση της τύχης των αγνοουμένων

Στις αρχές Φεβρουαρίου του 1987 κάποιοι ένθερμοι συμπαραστάτες της Κύπρου στην Αθήνα ξεκίνησαν μια προσπάθεια για τη συγκρότηση μιας επιτροπής, με διεθνή χαρακτήρα που στόχο θα είχε την ευαισθητοποίηση για το μεγάλο θέμα των αγνοουμένων της τουρκικής εισβολής. Πρωτεργάτης της προσπάθειας ήταν ο Βάσος Μαθιόπουλος, ο οποίος συστράτευσε και το φίλο του διπλωμάτη Θοδωρή Δασκαρόλη. Ο Βάσος Μαθιόπουλος είχε την ιδέα ο πρόεδρος αυτής της επιτροπής να είναι ο Οδυσσεάς Ελύτης, ώστε να περιβληθεί με κύρος και να φέρει καλύτερα αποτελέσματα. Ενθουσιασμένοι και οι δύο με την ιδέα, φρόντισαν μέσω κάποιων κοινών γνωστών να σταλεί το πρώτο μήνυμα στον Ελύτη, ο οποίος εξέφρασε το ζωηρό του ενδιαφέρον. Ακολούθησε το πρώτο τηλεφώνημα και κλείστηκε ραντεβού με τον ποιητή στο διαμέρισμά του στο Κολωνάκι.

Στη συνάντηση ο Ελύτης εξέφρασε στους δύο άνδρες κάποιες αμφιβολίες ως προς την πρόταση ν' αναλάβει ο ίδιος την προεδρία. Δεν το έκανε για να υπεκφύγει όπως τόνισε, αλλά ακριβώς επειδή το θέμα ήταν σοβαρό φοβόταν τις υποχρεώσεις της προεδρίας. Δεν ήξερε αν θα είχε την δυνατότητα να αντεπεξέλθει πλήρως και υπεύθυνα σε αυτές. Στην διακριτική αλλά ανυποχώρητη επιμονή των συνομιλητών του απαντούσε με τόνο απολογητικό. Θα απαιτούνταν και πολιτικοί χειρισμοί σημείωνε για τους οποίους ήταν ακατάλληλος, άλλος ήταν ο δικός του ρόλος. Τελικά δεν πείστηκε να αναλάβει την προεδρία, έριξε όμως ο ίδιος την ιδέα να συμμετέχει στην

*Το δάπεδο, 1977.
Collage του Οδυσσέα
Ελίτη (Από το βιβλίο,
Οδυσσέας Ελίτης, Το
Δωμάτιο με τις Εικό-
νες, Αθήνα 1986,
σελ. 55).*

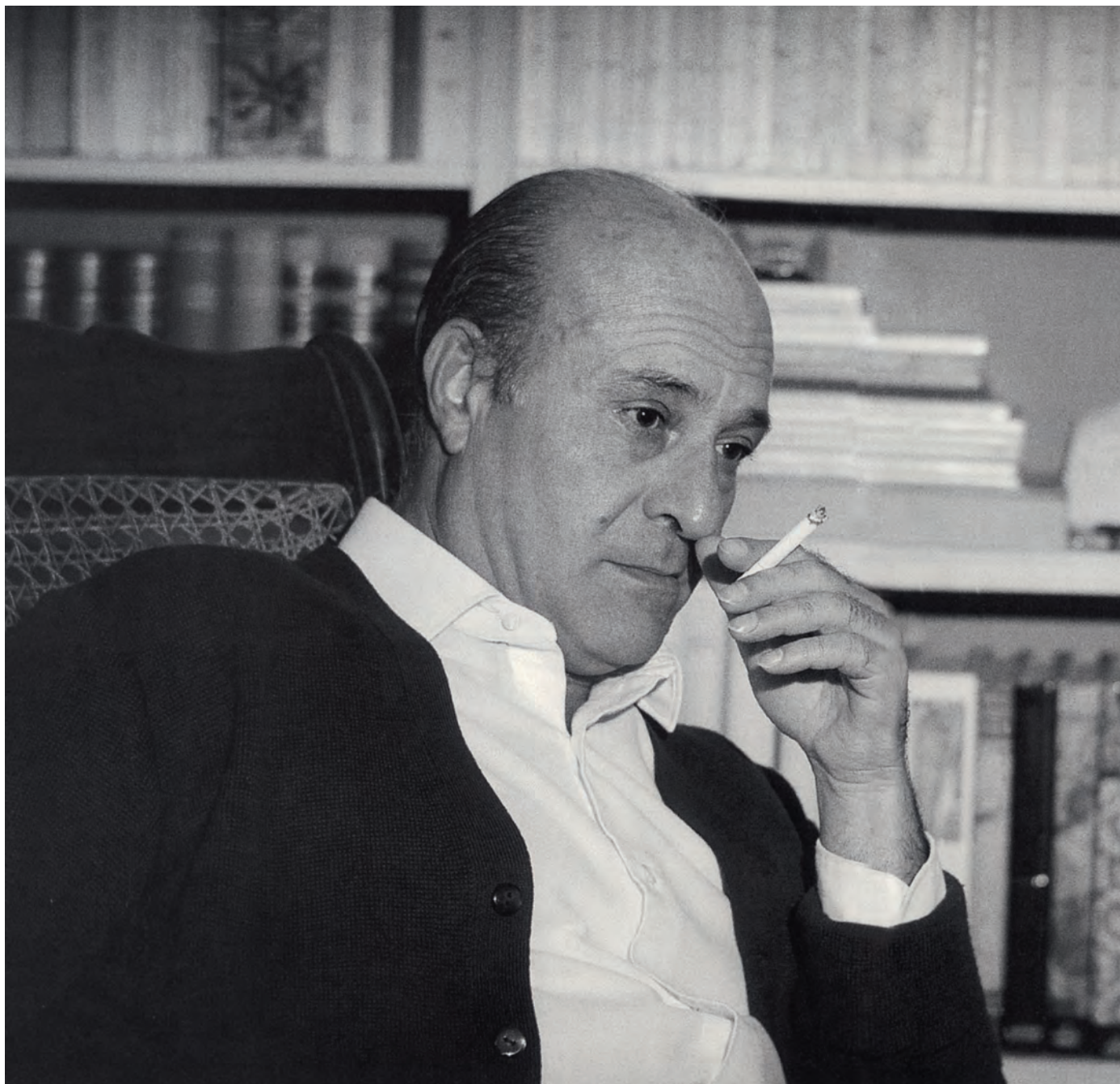
Ο Οδυσσέας Ελύτης στο σπίτι του, Σκουφά 23. Αθήνα 1967 (Από το βιβλίο του Mario Vittì, Γραφείο με θέα, Φωτογραφίες 1948 – 1981, Αθήνα 2007, φωτογραφία 103).

επιτροπή ως απλό μέλος, όπως και τελικά έγινε. Θα απηύθυνε μάλιστα χαιρετισμό στην επίσημη έναρξη της λειτουργίας της που προγραμματίστηκε με ανοιχτή εκδήλωση για τις επόμενες εβδομάδες στο μέγαρο του Ζαππείου.

Στη συνομιλία του με τους δύο άνδρες ο ποιητής αναφέρθηκε στους προσωπικούς δεσμούς που είχε με την Κύπρο. Θυμήθηκε την παραμονή του στην Αμμόχωστο και τη γνωριμία του με τον Μακάριο. Συγκινημένος έκανε ιδιαίτερη μνεία στην παλλαϊκή υποδοχή που έτυχε στην Κύπρο το 1980, μετά την απονομή του βραβείου Νόμπελ, όπου αρχές και πολύς κόσμος σ' όλες τις πόλεις τον υποδέχθη-

καν με μεγάλη αγάπη κρατώντας τις γαλανόλευκες.

Τη βραδιά της εκδήλωσης συνοδεύτηκε στο Ζάππειο μέγαρο από τον πρέσβη της Κύπρου στην Αθήνα. Η παρουσία του, λιτή και διακριτική όπως πάντα. Ο χαιρετισμός του επίσης λιτός και σύντομος, καθαρός από κάθε περιττό βαρίδι. Στην αρχή διευκρίνισε ότι ψευδώς γράφτηκε σε μερίδα του Τύπου ότι θα μιλούσε στην εκδήλωση – μόνο ένα χαιρετισμό θα απηύθυνε. Ακολούθως, αναφέρθηκε στις σχέσεις του με την Κύπρο και στο χρέος του γι' αυτήν, που είναι χρέος όπως τόνισε όλων των Ελλήνων, και εθνικό και ανθρωπιστικό.

Η άποψη του Ελύτη για τη σύγχρονη ποίηση στην Κύπρο

Έτσι, το ποίημα συνεχίζεται. Συνεχίζεται και λέει για τα πάθια του ελληνισμού, για τους παπάδες που απαχονιστήκανε [...]

Οδυσσέας Ελύτης

Ο Οδυσσέας Ελύτης είχε μια ιδιαίτερα θετική άποψη για τη νεότερη ποίηση της Κύπρου, και ιδιαίτερα αυτής που γράφτηκε μετά την τουρκική εισβολή, ως άμεση απόρροια της οδύνης, της ματαίωσης, και της αναστάτωσης που προκάλεσε η καταστροφή στο ψυχικό κόσμο των ποιητών. Η άποψη του Ελύτη για την υψηλή ποιότητα της μεταεισβολικής κυρίως ποίησης της Κύπρου είναι ειλικρινής και στέρεη και αυτό συνάγεται από τις επανειλημμένες αναφορές του σε χρόνο διαφορετικό.

Η θέση του κατ' αρχάς εκφράστηκε σε δύο συνεντεύξεις που έδωσε σε κυπριακά έντυπα με αφορμή τη βράβεισή του με το Νόμπελ τον Οκτώβριο του 1979. Η πρώτη συνέντευξη δόθηκε στη Μαρία Δωρίτη για λογαριασμό της εφημερίδας «Ο Φιλελεύθερος». Στην ερώτηση της Δωρίτη: «Πόσο είσατε γνώριμος με την κυπριακή ποίηση; Νομίζετε ότι βρίσκεται σ' ένα απομονωτισμό»; ο Οδυσσέας Ελύτης απάντησε τα ακόλουθα: «Η Κύπρος έχει πάρα πολύ καλή ποίηση, όσο προχωρούν τα χρόνια, ιδίως τα τρία τελευταία χρόνια, δηλαδή τα χρόνια μετά τα γεγονότα[...]. Εάν με ρωτούσατε σήμερα – δεν μπορώ να αναφέρω ονόματα – τα δέκα καλύτερα ποιητικά βιβλία νέων που έχω διαβάσει τα τρία τελευταία χρόνια στην ελληνική γλώσσα, πάνω από τα μισά, τα επτά περίπου, θάταν των Κυπρίων ποιητών, και ανάμεσα σ' αυτούς και των γυναικών ποιητριών, που είναι πολύ αξιόλογες. Αυτό είναι γεγονός και το έχω ήδη αναφέρει και σε συνεντεύξεις στις Αθηναϊκές εφημερίδες[...].».

Ως προς το θέμα του απομονωτισμού ο Ελύτης ανέφερε πως αυτός οφείλεται στη γλώσσα, στο γεγονός δηλαδή ότι ομιλητές της ελληνικής είναι πολύ λίγοι, αλλά και στο ότι η ελληνική ποίηση δύσκολα μεταφράζεται πιστά σ' άλλες γλώσσες. Ανέφερε πολύ χαρακτηριστικά ότι δικά του έργα που μεταφράστηκαν σε άλλες γλώσσες έχασαν από την πληρότητα τους ένα 10 - 20%. Και κατέληξε σημειώνοντας, ότι η απομόνωση που υφίσταται η Κύπρος ως προς αυτό το θέμα, είναι η ίδια που υφίσταται και η Ελλάδα.

Αξίζει τέλος ν' αναφερθεί πως στη πολύ καλή αυτή συνέντευξή της η Μαρία Δωρίτη μας πληροφόρησε στην εισαγωγή της, ότι ο Ελύτης είχε αρνηθεί την απονομή πέντε βραβείων, ενός ιταλικού, ενός βελγικού, ενός αμερικάνικου και δύο ελληνικών. Το πιο σημαντικό όμως ήταν πως αρνήθηκε θέση που του προσφέρθηκε από την Ακαδημία Αθήνα.

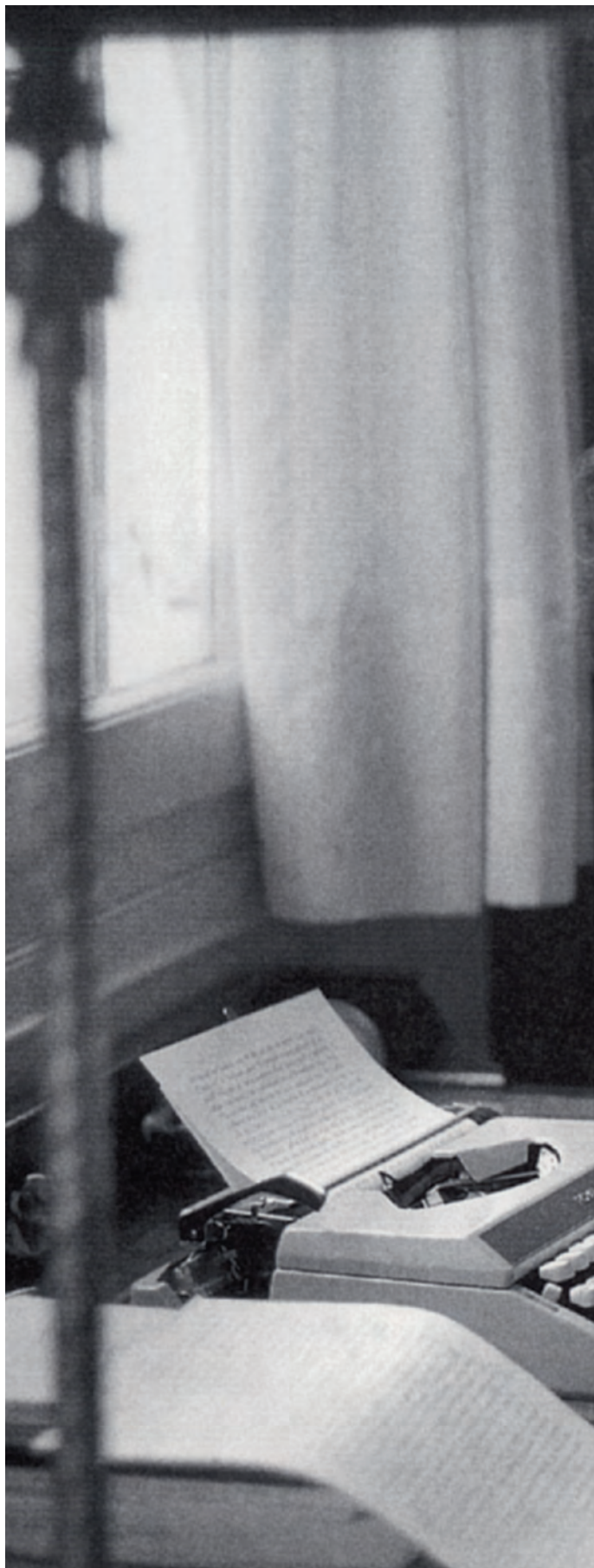
Η άποψη του για την ποιότητα της ποίησης των Ελλήνων Κυπρίων ποιητών και η σύνδεση της με τα τραγικά γεγονότα της τουρκικής εισβολής επαναλήφθηκε λίγες εβδομάδες αργότερα σε συνέντευξή του στο δημοσιογράφο Αριστείδη Βικέτο για λογαριασμό του περιοδικού «Η Κύπρος μας», έντυπο που εκδίδεται από το Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών και προορίζεται για τους απόδημους. Ανάμεσα σ' άλλα είπε τα ακόλουθα: «Η γνώμη μου είναι ότι τα γεγονότα τα δραματικά του '74 έφεραν μια αναγέννηση στα γράμματα και στον ποιητικό λόγο κι αν με ρωτήσουν σήμερα, ποιες ποιητικές συλλογές μούχουν κάνει ξέχωρη εντύπωση, θα απαντούσα πως στις 4 οι 3 είναι Κυπρίων ποιητών».

Λίγους μήνες αργότερα, κατά την επίσημη επίσκεψή του στην Κύπρο, επανέλαβε από το επίσημο βήμα του πολιτικού μνημοσύνου για τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο, στο Αμφιθέατρο της Σχολής Τυφλών στη Λευκωσία, την ίδια άποψη, πιο εκτεταμένα και με την ίδια επαινετική διάθεση (βλ. πιο κάτω).

Υπάρχει όμως ακόμα μια μαρτυρία, αρκετά χρόνια αργότερα, το 1990, όπου μεταδόθηκε από κάποια εκπομπή της ΕΡΤ 3. Η συζήτηση με τη δημοσιογράφο είχε πάρει μια συγκεκριμένη τροπή όταν ο Ελύτης είπε σε κάποια αποστροφή του λόγου ότι *«η ποίηση στις μέρες μας είναι γένους θηλυκού»* και ότι *«οι καλύτερες ποιητικές συλλογές στο τόπο μας σήμερα γράφονται από γυναίκες»*. Στην επιμονή της δημοσιογράφου ν' αναφέρει ονόματα ο Οδυσσέας Ελύτης ανέφερε ελάχιστα, ανάμεσα τους και αυτό της Κύπριας ποιήτριας Πίτσας Γαλάζη. Τις επόμενες μέρες πολλοί προσπαθούσαν να μάθουν ποια ήταν αυτή η Γαλάζη που επαινέθηκε δημόσια από το νομπελίστα ποιητή. Η ίδια πληροφορήθηκε το περιστατικό κάποιους μήνες αργότερα ενώ δεν διαθέτει περισσότερα στοιχεία για αυτό. Να αναφέρουμε τέλος, ότι από το έργο της Γαλάζη εκείνο που ξεχώρισε ιδιαίτερα ο Ελύτης ήταν η ποιητική της συλλογή *Υπνοπαιδεία* που κυκλοφόρησε το 1979.

Ο λόγος του Οδυσσέα Ελύτη στην Κύπρο

Τα πιο κάτω εκτενή αποσπάσματα είναι από την ομιλία του ποιητή, (5 Αυγούστου του 1980) στο πολιτικό μνημόσυνο του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου στη Λευκωσία και δημοσιεύτηκαν στην εφημερίδα «Χαραυγή» αμέσως μετά, στις 7 και 8 Αυγούστου του 1980 και αναδημοσιεύτηκαν στον «Πολίτη» στις 10.12.06. Το βαρυσήμαντο αυτό κείμενο είναι άγνωστο στην Αθήνα και εντελώς ξεχασμένο στην Κύπρο. Είναι πολύ χαρακτηριστικό ότι ο Ελύτης, αν και σε πολιτική εκδήλωση, δεν μιλάει στενά πολιτικά ούτε ιστορικά αλλά πολιτισμικά: για την υψηλή ποιότητα του λαϊκού πολιτισμού στη νεότερη ιστορία του έθνους, τη μοναδική του ποίηση ως προέκταση και απότοκο του καμμού της Ρωμιουσύνης. Μια παρέκβαση στην οποία περιλαμβάνεται και η αναφορά στην ποίηση της Κύπρου. Και βεβαίως μιλάει – για τι άλλο – για την ελληνική γλώσσα, *«όπολο μοναδικό και παντοδύναμο»* όπως τη χαρακτήρισε, με τις λεπτότατες σημασιολογικές της διακρίσεις και αποχρώσεις, αρουόμενες μέσα από την περιπέτεια, την εμπειρία και την σκέψη αιώνων. Μια γλώσσα *«όπως η ελληνική όπου άλλο πράγμα είναι η αγάπη και άλλο πράγμα ο έρωτας· άλλο η επιθυμία και άλλο η λαχτάρα· άλλο η πίκρα και άλλο το μαράζι· άλλο τα σπλάχνα και άλλο τα σωθικά»* όπως έγραψε στο *Μικρό Ναυτίλο*.

Ο Οδυσσέας Ελύτης στο γραφείο του. Αθήνα 1973 (Από το βιβλίο του Μαρίο Vittì, Γραφείο με θέα, Φωτογραφίες 1948 – 1981, Αθήνα 2007, φωτογραφία 153).

«Αγαπητοί φίλοι,

Όσο πιο θερμές είναι οι εκδηλώσεις σας, τόσο πιο πολύ με γεμίζουν τύψεις. Το συναίσθημα που με κατέχει, είναι ότι έχω περάσει μίαν αρραβώνα με την Κύπρο και ότι δεν καταφέρνω να φτάσω στο γάμο. Θέλω να πω ότι έχω κάνει ένα τάμα, όχι τώρα, αλλά από τότε που μου έλαχε να ρθω στον νησί σας σε πολύ δύσκολες στιγμές, και να βρω κοντά σας αγάπη, παρηγοριά και δύναμη. Ένα τάμα. Στα μέτρα των δυνάμεων μου να κάνω κάτι για να δείξω την ευγνωμοσύνη μου. Ελπίζω να με συγχωρέσετε, όταν αναλογισθείτε ότι, παρά τη θέλησή μου, επί δέκα μήνες τώρα, παλεύω για να ανταποκριθώ στις υποχρεώσεις που μου δημιούργησε η απονομή του Νομπέλ.

.....
» Αγαπητοί φίλοι,

Με έχουν ονομάσει, κατά καιρούς, ποιητή της θάλασσας, ποιητή των νησιών και του ήλιου. Και ως ένα σημείο είμαι. Αλλά δεν είμαι μόνο αυτό. Δεν είμαι μόνο αυτό που αντιλαμβάνεται κανείς, όταν ακούει τέτοιους χαρακτηρισμούς και

Η άποψη του για την ποιότητα της ποίησης των Ελλήνων Κυπρίων ποιητών και η σύνδεση της με τα τραγικά γεγονότα της τουρκικής εισβολής επαναλήφθηκε λίγες εβδομάδες αργότερα σε συνέντευξη του στο δημοσιογράφο Αριστείδη Βικέτο για λογαριασμό του περιοδικού «Η Κύπρος μας», έντυπο που εκδίδεται από το Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών και προορίζεται για τους απόδημους. Ανάμεσα σ' άλλα είπε τα ακόλουθα: «Η γνώμη μου είναι ότι τα γεγονότα τα δραματικά του '74 έφεραν μια αναγέννηση στα γράμματα και στον ποιητικό λόγο κι αν με ρωτήσουν σήμερα, ποιες ποιητικές συλλογές μου έχουν κάνει ξέχωρη εντύπωση, θα απαντούσα πως στις 4 οι 3 είναι Κυπρίων ποιητών».

νομίζει ότι έχει να κάνει με εντυπώσεις και περιγραφές, με μια απλή φυσιολατρεία. Τα φυσικά στοιχεία έχουν μια δεύτερη και μια τρίτη σημασία, όπου η γλώσσα και η ιστορική μνήμη εμπλέκονται και δημιουργούν μια άλλη πραγματικότητα, για τις καθημερινές μας στιγμές, ασύλληπτη. Αποτελούν θα έλεγα, στην κλίμακα του πνεύματος, ένα αλφάβητο που με την κατάλληλη χρήση του, εξαιρετικά δύσκολη, - πρέπει να το πω και αυτό αμέσως -, ξεκλειδώνει τα μυστικά και αποδίδει

το μυστήριο που μας περιβάλλει, το κάνει προσιτό στην ψυχή μας. Και η ψυχή μας είναι μεγάλη υπόθεση. Η ατομική μας ψυχή και η ομαδική. Γιατί υπάρχει και η ομαδική ψυχή, που αντιπροσωπεύει κάθε λαό στο σύνολό του και στην ιδιότητα του. Απ' αυτή την άποψη ήθελα να πω λίγα πράγματα και αν μίλησα στην αρχή για το εαυτό μου - πράγμα που δεν το συνηθίζω - το έκανα για να φτάσω ακριβώς εκεί.

Μου δόθηκε η ευκαιρία στους πέντε μήνες, που πέρασα στην Κύπρο το καλοκαίρι του '70, να την τριγυρίσω όλη, να δω τα αρχαία της, τα βυζαντινά της, τα σημερινά της, σε αδιάσπαστη συνέχεια, σε αδιάσπαστη ενότητα ανάμεσα τους και ανάμεσα στο τοπίο. Αυτό έχει μεγάλη σημασία. Με εντυπωσίασε και μου έδωσε μια βαθιά ικανοποίηση, θα έλεγα μίαν επαλήθευση της ταυτότητας μου σαν μέλους μιας κοινότητας που σαν Γένος επέτυχε πάντοτε.

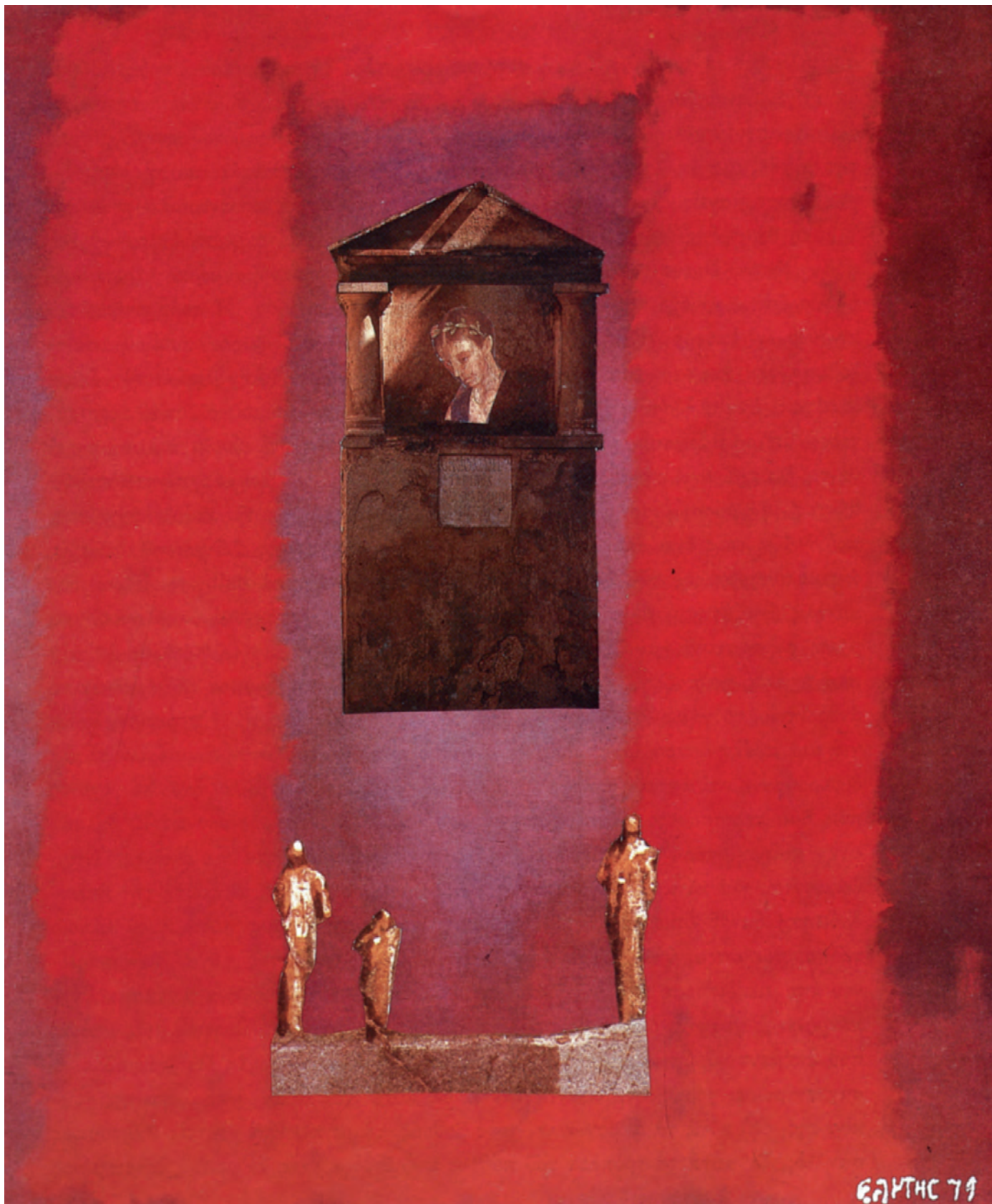
Ο Ελληνισμός είναι μια κοινότητα που με ποικίλες μορφές και κάτω από ποικίλες περιστάσεις αντίξοες, δραματικές, εξοντωτικές κάποτε, κατάφερε παρ' όλα αυτά να επιβιώσει. Δεν ξέρω αν έχουμε άλλο τέτοιο παράδειγμα στην ιστορία. Και το μόνο του όπλο, αλλά ένα όπλο μοναδικό και παντοδύναμο, εστάθηκε η γλώσσα του. Η -ελληνική λαλιά-, όπως έλεγε ο Καβάφης, -ως την Βακτριανή την πήγαμε - ως τους Ινδούς-.

Να γιατί είμαι υπερήφανος ασκώντας μια τέχνη που χρησιμοποιεί ακριβώς αυτό το όργανο. Και να γιατί μου έδωσε τόση ικανοποίηση η συμβίωση μου με την πραγματικότητα της Κύπρου. Γιατί βρήκα τα «ανάλογα» της γλώσσας αυτής, έξω από κάθε ιστορική ή πολιτική σκοπιμότητα, σ' αυτή τη μνήμη που την κουβαλάτε και την εξωτερικεύετε όλοι σας και που είναι μαρτυρία ενός ανεπανάληπτου πολιτισμού.

Αυτό που θαυμάζουμε στην ελληνική τέχνη της ακμής, δεν είναι αυτό που πίστεψαν οι Δυτικοί ότι συνεχίστηκε με την Αναγέννηση. Ούτε αυτό που πραγματοποιήσαν αργότερα με τα νεοκλασσικά κτίρια που κοσμούν τις πρωτεύουσες τους. Είναι μια ειδική αίσθηση για τα πράγματα και τις αναμεταξύ τους σχέσεις που οδηγεί στην ευγένεια είτε καταπιάνεσαι με μεγάλα είτε με ταπεινά έργα. Για την αντίληψη μου - θα μπορούσα να πω για την αντίληψη ολόκληρης της γενεάς μου - η συνέχεια του πνεύματος εκείνου πραγματοποιήθηκε αποκλειστικά και μόνον από το λαϊκό πολιτισμό. Μια εσωτερική αυλή σπιτιού με τους ασβεστωμένους τοίχους, τα λουλούδια στους τενεκέδες, τα πέτρινα σκαλάκια ή ένας περίβολος μοναστηριού με τα κυπαρίσσια, τη στέρνα, τις στοές και τα κελλιά βρίσκονται πολύ πιο κοντά στην αντίληψη που έφτιαχνε τους Απόλλωνες και τις νίκες, τους Οσίους και τις Θεομήτορες, απ' όλες τις μεγαλόπρεπες κολόνες και μετό-

*Η καθαρή αλήθεια
(1979). Collage
του Οδυσσέα
Ελύτη (Από το
βιβλίο, Οδυσσέας
Ελύτης, Το Δωμά-
τιο με τις Εικόνες,
Αθήνα 1986, σελ.
35).*

Πομπιανό (1979). Collage του Οδυσσέα Ελύτη (Από το βιβλίο, Οδυσσέας Ελύτης, Το Δωμάτιο με τις Εικόνες, Αθήνα 1986, σελ. 45).

πες των Ευρωπαϊκών Ανακτόρων. Και αυτό συνέβη επειδή, αξεδιάλυτα συνυφασμένα, το τοπίο και η γλώσσα, επιβίωσαν μέσα στο ομαδικό υποσυνείδητο, διατηρηθήκανε μέσα στους ύμνους της Ορθοδοξίας και στα Δημοτικά Τραγούδια – το παρατηρούμε αυτό εντελώς ιδιαίτερα στην Κύπρο – και έφτασαν ως τις μέρες μας, είτε οι καιροί ήταν καλοί είτε χαλεποί. Τολμώ, μάλιστα, να πω ότι λειτουργήσανε πιο οργανικά και πιο έντονα στη δεύτερη περίπτωση – κάτι που γεννά την απορία των ξένων και παραμένει για την αντίληψή τους ακατανόητο. Πολύ συχνά μου έτυχε να με ρωτήσουνε στις συνεντεύξεις: Για πιο λόγο η ποίηση η ελληνική γυρίζει στη μοίρα του φορέα της; Καμιά σχεδόν ποίηση ξένης χώρας δεν ασχολείται με την Ιστορία και τη μοίρα του λαού της. Τους απάντησα: Επειδή ο Ελληνισμός έζησε πάντοτε κοντά στον κίνδυνο. Επειδή ότι κινδυνεύει, ζητάς να το διασώσεις. Επειδή νιώθουμε μόνοι. Επειδή σαν πολιτιστική μονάδα δεν έχουμε συγγενείς. Και επειδή – προσθέτω εγώ τώρα μεταξύ μας – στο βάθος μας φοβόντουσαν πάντοτε, όσο αδύναμοι και αν είμασταν. Και μας πολεμούσανε, -Πέλαγο μέγα πολεμά, βαρεί το καλυβάκι!- για να ξαναθυμηθώ τον Σολωμό. Η μήπως αυτό δεν συμβαίνει σήμερα με την Κύπρο;

Μου επεφύλαξε η τύχη την τιμή να γνωρίσω τον Εθνάρχη Μακάριο σε μίαν από τις κορυφαίες στιγμές της δράσης του. Και τη θλιβερή τιμή να παραστώ εκθές στην επιμνημόσυνη δέηση για ανάπαυση της ψυχής του. Το αγωνιστικό του σθένος, την ψυχική του αντοχή, το κάλλος του, τα αντλούσε από τη μεγάλη δεξαμενή που αποτελείτε όλοι σας – ολόκληρος ο κυπριακός λαός. Για αυτό τη συνέχεια την βλέπουμε σήμερα και θα την βλέπουμε πάντοτε – αρκεί να υπάρχει ενότητα – ολοένα πιο δυνατή, πιο αποφασιστική επάνω στα δικά του βήματα.

Αλλά αυτό είναι το θαύμα. Να δυναμώνεις και να αντρεύεσαι τότε ακριβώς που κινδυνεύεις να χάσεις αυτά που αγαπάς, όμως να ξέρεις πως είναι δικά σου, κατάδικα σου. Και να τους δίνεις την χροιά του ακατάλυτου και του αιώνιου...

[Για την ποιότητα της ποίησης στη Κύπρο]

Δεν είναι τυχαίο – απεναντίας είναι πολύ χαρακτηριστικό (και πάντως ενθαρρυντικό για τις πεποιθήσεις μου) – ότι ανάμεσα στις εκατοντάδες των ποιητικών συλλογών, που έλαβα

*Ο Οδυσσεάς Ελύτης
παραλαμβάνει το
Βραβείο Νόμπελ
στη Στοκκόλμη το
1979.*

τα τελευταία χρόνια, οι εφτά ή οχτώ ανάμεσα στις δέκα που ξεχώρισα, ήταν συλλογές Κύπριων. Παρακαλώ να μην θεωρηθεί ότι αυτή τη στιγμή κάνω μια οποιουδήποτε είδους φιλοφρόνηση. Οι φίλοι μου άλλωστε στην Αθήνα το έχω[ουν] ακούσει πολλές φορές. Το επίπεδο το ποιητικό στην Κύπρο βρίσκεται πολύ υψηλά. Τα τελευταία χρόνια έφτασε σε πολύ σημαντικά επιτεύγματα. Από άνδρες και γυναίκες. Η ποιότητα, η εφευρετικότητα, η ευγένεια στην έκφραση μαρτυρούνε μια ψυχική κατάσταση σε έξαρση, σε ένταση, σε εγρήγορση, αδιάπτωτες. Χωρίς αμφιβολία τα γεγονότα που μεσολαβήσανε παίζανε το ρόλο τους. Αλλά ακριβώς εκεί συγκεντρώνεται, αν θέλετε και ο θαυμασμός μου. Γνωρίζω από δική μου πείρα, ότι το πιο δύσκολο πράγμα του κόσμου είναι να μετουσιώσεις γεγονότα χθεσινά, που τις συνέπειες τους υφίστασαι ακόμη, σε έργα τέχνης του λόγου. Έχουμε παραδείγματα από το παρελθόν, όπου το ποιήμα κινδυνεύει συνεχώς να ξεγλιστρήσει στον πατριωτικό λόγο, στη διακήρυξη, στη διαμαρτυρία. Προσωπικά, για ν' αποφύγω τους κινδύνους αυτούς, όταν θέλησα να δώσω τις εμπειρίες μου από την Αλβανία και την Κατοχή, χρειάστηκε να περιμένω τουλάχιστο μια 15νταετία. Μόνο έτσι μπορέσα να φτάσω στο «Άξιον Εστί». Και να που οι δικοί σας ποιητές έφτασαν αμέσως. Με διακριτικό τόνο, που όμως δεν περιορίζει την οξύτητα. Και με ευγένεια, θα έλεγα με ανωτερότητα, την ανωτερότητα του φορέα ενός παμπάλαιου πολιτισμού – απέναντι στο βάρβαρο.

Κατά βάθος, όπως βλέπετε, τριγυρίζω πάντοτε στο ίδιο θέμα. Στο θέμα της γλώσσας, της ελληνικής λαλιάς με τις χίλιες της παραλλαγές και μορφές, που τις θεωρούμε μειονέκτημα ενώ ίσα – ίσα είναι αυτές που δείχνουν τα πολλαπλά στρώματα της παράδοσής μας – κάτι που καμιά γλώσσα δεν έχει να επιδείξει. Γι' αυτό την είπα όπλο. Και όπλο παντοδύναμο. Το έχετε, κατ' εξοχήν, εσείς αυτό το όπλο. Διασώζει μιαν αρκαδική και μιαν ομηρική γνησιότητα. Διατηρεί την αρχέγονη παλιά λάμψη.»

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

Όταν το 2006 ασχοληθήκαμε ξανά με αυτό το θέμα για λογαριασμό αυτής εδώ της εφημερίδας αγνοούσαμε τη σχετική δουλειά της Γιάννας και Γιώργου Γεωργή. Αμέσως μετά τη δημοσίευσή της κάποιοι φίλοι μας πληροφόρησαν για την ύπαρξή της. Έτσι, το παρόν «Χρονικό» οφείλει πολλά σ' εκείνη τη σημαντική έρευνα, η οποία εκτός του ότι μας επιβεβαίωσε αρκετά από εκείνα που είχαμε δημοσιεύσει παλαιότερα, μας τροφοδότησε με νέες πληροφορίες όσο και πηγές στις οποίες ανατρέξαμε. Όπως για παράδειγμα τις συνεντεύξεις του Οδυσσέα Ελύτη στη Μαρία Δωρίτη και στον Αριστείδη Βικέτο, καθώς και το κείμενο του ποιητή το 1966 για την Κύπρο και τις συναφείς πληροφορίες. Ακόμη, επιβεβαιώθηκε η «υποψία» μας ότι ο «Αντιφωνητής» στη Μαρία Νεφέλη είναι παρμένος από την κυπριακή εμπειρία του Ελύτη.

Πηγές

- Οδυσσέας Ελύτης, *Ποίηση*, Ίκαρος 2002.
- Οδυσσέας Ελύτης, *Ανοιχτά Χαριτά*, Ίκαρος 2000.
- Οδυσσέας Ελύτης, *Εν Λευκώ*, Ίκαρος 1996.
- Γιάννα Γεωργή-Γιώργος Γεωργής, «Κύπρος – Οδυσσέας Ελύτης. Μια πρώτη χρονολογική προσέγγιση», *Παρουσία* τ. 4, Καλοκαίρι 1996, σελ. 5-12, *Παρουσία* τ. 5, Μάιος 1997, σελ. 80-87, *Παρουσία* τ.6 Νοέμβριος 1997, σελ. 104-110.
- Θοδωρής Δασκαρόλης, «Ο πολιτικός Ελύτης», *Θεοφανώ* τ. 2, Άνοιξη 2006, σελ. 54-60.
- Αριστείδης Βικέτος, «Μια συνέντευξη με τον ποιητή Οδυσσέα Ελύτη», *Η Κύπρος* μας, τ. 12, 1979, σελ. 23-24.
- Κώστας Σερτζής, *Η άλλη εποχή. Μαρτυρίες και δοκιμές από την Κύπρο και την Ελλάδα της δεκαετίας του 70*, Καστανιώτης 2006, σελ. 26-27, 231-237.
- Κώστας Σερτζής, «Ο ποιητής της νεότητας, του έρωτα και του Αιγαίου», «Ο Φιλελεύθερος» 30.09.1970, σελ. 3.
- Μαρία Δωρίτη, «Θέματα Λόγου και Τέχνης», «Ο Φιλελεύθερος» 28.10.1979, σελ. 3.
- Χρήστος Αλεξάνδρου, «Οδυσσέας Ελύτης και Κύπρος», «Πολίτης», 10.12.06, σελ. 42-46.

Στο επόμενο τεύχος

Χρονικό

Διανέμεται με τον «ΠΟΛΙΤΗ» της Κυριακής

26 Ιουνίου 2011 | Τεύχος 169 | ISSN 1986-048X

Ανθρωπόμορφες κουκουμάρες.
Η πορεία της διακοσμημένης κεραμικής
της Αμμοχώστου (19ος – 20ος)

Πολιτιστικό Ίδρυμα
Τραπέζης Κύπρου

Η τέχνη μιμείται τη ζωή

Μουσείο Συλλογής Γεωργίου και Νεφέλης Τζιάπρα Πιερίδη

Η ιστορία ζωντανεύει μέσα από τα μοναδικά εκθέματα του Μουσείου της Συλλογής Γεωργίου και Νεφέλης Τζιάπρα Πιερίδη (Δωρεά Κλειώς και Σόλωνα Τριανταφυλλίδη). Η Συλλογή, έχει χαρακτηριστεί από ειδικούς ως μια από τις πλουσιότερες ιδιωτικές συλλογές στον κόσμο σε μυκηναϊκά αγγεία. Περιλαμβάνει εκθέματα από την Πρώιμη Εποχή του Χαλκού (2500 π.Χ.) έως και τη Μεσαιωνική περίοδο (16ος αιώνας).

Όλη η ιστορία της Κύπρου και της τέχνης της, παρουσιάζεται στον πολυχώρο πολιτισμού του Πολιτιστικού Ιδρύματος Τραπέζης Κύπρου, στην καρδιά της Λευκωσίας. Τα εκθέματα του Μουσείου θα ταξιδέψουν εσάς και τα παιδιά σας πίσω στο χρόνο και την ιστορία του τόπου μας.

Ώρες Λειτουργίας: Δευτέρα – Κυριακή 10:00 – 19:00
Πληροφορίες: 800 00 800

Κύλικα Δίχρωμου IV ρυθμού,
Κύπρο - Αρχαϊκή περίοδος
(750 - 480 π.Χ.)

Πολιτιστικό Ίδρυμα Τραπέζης Κύπρου
Φανερωμένης 86-90, Παλιά Λευκωσία
Τηλ.: 22128157, Φαξ: 22662898
www.boccf.org

Πολιτιστικό Ίδρυμα
Τραπέζης Κύπρου